

Bogdan Snela

"Das Lebeen der Kirche nach Karl Rahner : Dissertatio ad lauream in Facultate S. Theologiae apud Pontificiam Universitatem S. Thomae in Urbe, Director p. prof. Benedictus Lemeer OP", Mieczysław Maliński, Roma 1966 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/1, 166-168

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czelną myślą przewodnią soboru. Chodzi tu o zasadę współodpowiedzialności wszystkich chrześcijan w ramach Ludu Bożego. Cały dorobek soboru grupuje wokół tej jednej sprawy. W pierwszej części książki omawia uczestnictwo w zadaniach Kościoła niejako „na zewnątrz” — wobec innych chrześcijan, wobec niechrześcijan i wreszcie wobec świata. W drugiej zaś rozwija ideę współodpowiedzialności wewnątrz Kościoła, a więc współodpowiedzialność za Kościół — papieża, biskupów, kapłanów, teologów, diakonów, zakonników i świeckich. W rozważaniach swych Suenens zwraca uwagę przede wszystkim na to, co może w życiu ułatwić realizację litery i ducha uchwał soborowych. Książka stanowi próbę zbliżenia treści ostatniego soboru, ukazania praktycznych aplikacji soborowych wytycznych dla życia Kościoła.

Suenens zwięźle przedstawia sytuację posoborową każdej z wymienionych grup w Kościele, a jednocześnie w duchu soboru formułuje wnioski i wytyczne dla ich postępowania. Krótkie i przekonujące uwagi trafiają do przekonania czytelnika.

Autor nie tai, że sobór nie wszystkie punkty należyte rozwinął i w pełni uwzględnił. Wiele kwestii pozostaje nadal w zaczątku i domaga się dalszego badania i lepszego sformułowania. Dążenie do uzyskania dla poszczególnych dokumentów niemal jednomyślnego poparcia soboru wpłynęło hamująco na jasność i jednoznaczność uchwalonych tekstów. Suenens niekiedy wskazuje zagadnienia wymagające pełniejszego przedstawienia, np. problem charyzmatycznej struktury Kościoła.

Każdy chętnie przyznaje rację autorowi, gdy głosi, że wszyscy chrześcijanie jako organiczna wspólnota są odpowiedzialni za chrześcijaństwo. Przyszłość Kościoła, zwłaszcza zadania ekumeniczne i misyjne, zależą od sposobu realizowania tej współodpowiedzialności w praktyce.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

MIECZYŚLAW MALIŃSKI, *Das Leben der Kirche nach Karl Rahner. Dissertatio ad lauream in Facultate S. Theologiae apud Pontificiam Universitatem S. Thomae in Urbe, Director p. prof. Benedictus Lemeer OP, Roma 1966, s. 141.*

Wśród opracowań dorobku naukowego żyjących wybitnych teologów pojawiła się nowa pozycja w języku niemieckim ks. Mieczysława Malińskiego, który podjął się dokonania pewnej syntezy myśli teologicznej K. Rahnera pod kątem jego nauki o życiu Kościoła. Temat o tyle trudny, że w ujęciu tego autora nie co inne, ale właśnie życie Kościoła jest jedynym, właściwym przedmiotem teologii. Sądząc z układu pracy M. Malińskiego, można przypuszczać, że autorowi nie tyle chodziło o wyczerpujące opracowanie tego zagadnienia, ile raczej o wypunktowanie istotnych — jego zdaniem — idei, właściwych dla K. Rahnera w ujmowaniu tego tematu. Sam Rahner zastrzega się niejednokrotnie przed preparowaniem jednoznacznych definicji Kościoła i problematykę eklezjologiczną podejmuje najczęściej w kontekście jakichś konkretnych zagadnień życiowych. W tym sensie temat „życie Kościoła”, choć niezupełnie precyzyjny i nie wyczerpany w opracowaniu oddaje atmosferę wypowiedzi K. Rahnera o Kościele.

Praca M. Malińskiego składa się z trzech zasadniczych części. Mimo nowatorstwa teologii Rahnera, podstawowe założenia, dotyczące życia Kościoła wynikają z tradycyjnej nauki o Bogu w Trójcy. Nowością jest tu rozróżnienie pojęciowe „Boga w sobie” i „Boga w ekonomii zbawienia” (*immanente und ökonomische Trinität*). Cała ludzkość jest partnerem

dialogu z Bogiem, który w szczególny sposób jest obecny w Kościele poprzez Prawdę (Słowo) i Miłość (Duch). Tę obecność Boga Rahner określa terminem „samoudzielenie Boga ludzkości” (*Selbstmitteilung des Gottes an den Menschen*). Kościół jest zarówno owocem zbawienia (*Heilsfrucht*), gdyż jako uchwytna historycznie i społecznie wspólnota podejmuje i wyznaje samoudzielenie Boga, jak i środkiem zbawienia (*Heilmittel*), gdyż w tej wspólnocie Bóg przyrzeka sobie światu i każdemu człowiekowi. Po omówieniu zagadnienia obecności Boga w świecie i w Kościele M. Maliński omawia Rahnerowskie ujęcie problemu członkostwa w Kościele, które za punkt wyjścia bierze ustalenia encykliki *Mystici Corporis Christi* i wskazuje na wielorakie stopnie i podstawy przynależności do Kościoła.

W drugiej części pracy autor wydobywa szczególne powiązania K. Rahnera z myślą egzystencjalistyczną w jego nauce o Słowie w Kościele. Słowo samo w sobie ma wartość inkarnacyjną, jest wcieleniem myśli, prawd, które z samej egzystencji biorą swoją skuteczność. Ta egzystencjalna skuteczność słowa pochodzi z faktu Wcielenia, bo w nim łaska zbawienia zostaje obwarowana skutecznym Słowem Bożym, które w całej nieodwołalnej pełni znajduje się w Jezusie Chrystusie. Jako wydarzenie Słowo Boże nieustannie trwa i działa w Kościele, ponieważ raz zobiektywizowane w Kościele Apostołów działa skutecznie poprzez przepowiadanie i urzeczywistnianie sakramentalnej misji Kościoła. Bo właśnie dzięki sakramentom urzeczywistnia się w najwyższym stopniu istota Słowa Bożego. Obok świętości i zaangażowania jego głosicieli, wierności tradycji apostołskiej zawartej w Piśmie św. Słowo zyskuje najwyższą skuteczność w życiu poszczególnych ludzi dzięki sakramentalnemu zdarzeniu.

W trzeciej części pracy M. Maliński omawia naukę K. Rahnera o sakramentach. Kościół-prasakrament jest dla jednostkowego człowieka gwarancją, że zbawienie przyobiecane ludzkości, stało się jego udziałem. Znakami konkretnymi tej gwarancji są poszczególne sakramenty, w których Kościół angażuje swoją istotę po stronie człowieka w jego decydujących sytuacjach życiowych. Pojęcie *opus operatum* według Rahnera oznacza to, że obietnica łaski zawarta w zdarzeniu sakramentalnym jest nieodwołalnie, o ile przyjmujący jej się nie sprzeciwia, lecz z nią współdziała. To samourzeczywistnienie Kościoła (*Selbstvollzug der Kirche*) w sakramentach wynika ze sposobu ustanowienia sakramentów przez Chrystusa, który — zdaniem Rahnera — nie musiał ustanawiać bezpośrednio każdego sakramentu. Wystarczyło, że w akcie założenia Kościoła zawarł podstawowe urzeczywistnienia jego istoty, rozpoznane w Kościele jako sakramenty. Konkretną ilustrację nauki K. Rahnera o życiu Kościoła widzi M. Maliński w jego ujęciu nauki o sakramentach Eucharystii, pokuty i kapłaństwa.

Osiągnięciem pracy jest wydobycie z wielu pism K. Rahnera, zróżnicowanych stylem i walorem naukowym, pewnej syntezy jego nauki o życiu Kościoła i podanie jej w prostej, przystępnej i uporządkowanej formie. O tyle to ważne, że Rahner pisze niezwykle trudnym i zawiłym stylem, pełnym zastrzeżeń i nawiasowych uściśleń. Taka praca wymagała od autora indywidualnego potraktowania omawianego problemu i wyboru zagadnień według własnej koncepcji życia Kościoła. Świadczy o tym pominięcie przez M. Malińskiego takich zagadnień bardzo zasadniczych dla K. Rahnera jak zagadnienie łaski z jego koncepcją *übernatürliche Existential* czy teologia śmierci, objęte przez samego Rahnera ogólniejszym terminem antropologii nadprzyrodzonej. Przy uwzględnieniu tych ujęć wypadałoby mniej wyrywkowo potraktować poszczególne sakramenty, tylko we wszystkich zarysować aspekt eklezjologiczny i wydobyć ich powiązanie z misterium paschalnym Chrystusa i jego uobecnienie w życiu Kościoła. Szczególnie nadawałyby się do tego celu sakramenty inicjacji chrześcijańskiej

i namaszczenia chorych. Poza tym Rahner przy podziale sakramentów daje priorytet Eucharystii, a inne omawia na nieco innej płaszczyźnie. Warto by chyba takie ustawienie uwzględnić przy omawianiu życia Kościoła.

Słusznie ocenia autor niektóre elementy nauki K. Rahnera krytycznie, przede wszystkim zagadnienie członkostwa, w którym sam Rahner poczynił pewne korektury w stosunku do dawnych swoich ujęć.

Wydaje się, że byłoby rzeczą niezwykle pożyteczną pracę nieco rozszerzyć, uzupełnić i wydać ją w języku polskim, gdyż zainteresowanie teologią Rahnera jest u nas duże, a nie każdy może sięgnąć do oryginalnych prac Rahnera czy wydania niemieckiego tej pożytecznej pracy ks. M. Malinśkiego.

Ks. Bodgan Snela, Lublin

KARL JOHANNES HEYER, GERD HENSELEIT, *Ehe unter dem Kreuz. Ökumenisches Wort für konfessionsverchiedene Braut- und Ehepaare*, Regensburg 1967, Verlag Friedrich Pustet, s. 130.

Sprawa małżeństw różnowyznaniowych stanowi bardzo drażliwe z punktu widzenia ekumenicznego zagadnienie i jedną z największych przeszkód we wzajemnym zbliżeniu się społeczności chrześcijańskich. Przepisy prawne, którymi Kościół katolicki obwarował ich zawieranie, jak obowiązek składania zobowiązania katolickiego wychowania dzieci, mimo pewnych złagodzeń wprowadzonych w okresie posoborowym, uważane są przez gorliwych protestantów za niedopuszczalny nacisk wywierany na ich sumienie, sprzeczny z głoszoną przez sobór wolnością religijną. Obojętni protestanci zaś, chociaż zgadzają się na wszystkie wymagania postawione im przy ślubie katolickim, praktycznie jednak nie spełniają ich nigdy, co czyni małżeństwo różnowyznaniowe ośrodkami religijnego indyferentyzmu. W czasach ekumenicznych zatem problem małżeństw różnowyznaniowych staje się problemem palącym dla wszystkich Kościołów i wielu autorów zadaje sobie pytanie, jak pomóc tym małżeństwom i czy zamiast być czynnikiem szerzącym obojętność religijną nie mogłyby się stać komórkami gorliwego ekumenizmu.

Książkę, którą mamy przed sobą, należy umieścić właśnie w ramach tych usiłowań. Są tu zebrane nauki rekolekcyjne dla dwunastu małżeństw różnowyznaniowych, prowadzone wopactwie Niederalteich w Bawarii równoległe przez katolickiego i ewangelickiego proboszcza, obydwu złączonych pracą ekumeniczną w swoich parafiach. Wypowiadają się oni kolejno na temat pięciu zagadnień, a mianowicie: znaczenie małżeństw mieszanych w historii zbawienia, wychowanie religijne dzieci, wolność chrześcijańska, istota katolickiej i ewangelickiej pobożności, małżeństwa żyjące w związku nielegalnym z punktu widzenia kościelnego. Nie są to opracowania typu teologicznego czy prawnego. W prostych, życiowych rozważaniach autorzy starają się zwrócić uwagę, jak należy w tego rodzaju małżeństwach realizować powołanie chrześcijańskie.

Kierownicy rekolekcji nie ułatwiają sobie zadania i nie chcą, aby ich nauki były rozumiane jako zachęta do zawierania małżeństw między członkami różnych społeczności kościelnych. Małżeństwo takie pozostaje zawsze krzyżem, którego o ile możliwości należy uniknąć. Skoro jednak ten krzyż w niektórych wypadkach będzie nieuchronny, trzeba w nim odczytać Boży zamiar. Przyjęcie zaś krzyża, trwanie pod krzyżem w tej najściślejszej wspólnoty życia, jaką stanowi małżeństwo, jest źródłem specyficznej łaski dla tych, których Pan Bóg do tego życia powołał. Ten element powołania, zrozumienie, że każde z małżeństw ma jakieś sobie właściwe zadanie do speł-